

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsindən 24 il keçir

“Bizim yeni Konstitusiyamız, şübhəsiz ki, birinci növbədə Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyini, bu müstəqilliyin əbədi olduğunu və dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, yaşatmaq üçün bütün prinsipləri əks etdirməlidir. Yeni Konstitusiyamız demokratik prinsipləri özündə əks etdirməlidir. Yeni dünya demokratiyasının əldə etdiyi bütün nailiyyətlərdən, demokratiya sahəsində inkişaf etmiş dövlətlərin konstitusiyası təcrübəsindən istifadə etməli və Azərbaycan Respublikasının özünəməxsus tarixi, milli ənənələrini əks etdirən prinsipləri özündə cəmləşdirməlidir”.

Heydər ƏLİYEV,
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri.

Bu günlərdə müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixində mühüm hadisənin - ölkəmizin qanunvericilik sisteminin əsasını təşkil edən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının qəbul edilməsinin 24 illiyi qeyd olunur. İyirmi dörd il bundan öncə müasir dövlətçilik tariximizdə müstəqillik, suverenlik, demokratiya və dünyəvilik kimi dəyərlərin əbədi və dönməz olduğunu bəyan edən ölkəmizin Əsas Qanunu qəbul edilib.

Yeni Konstitusiyamızın qəbulu müstəqillik tariximizin ən mühüm hadisələrindən biri olmaqla yanaşı, dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycanın dünya birliyində nüfuzunun daha da artması baxımından çox mühüm ictimai-siyasi hadisə kimi qiymətləndirilməlidir. Əsas Qanunun qəbul edilməsi, eyni zamanda, ölkəmizin inkişafının prinsip-cə yeni mərhələyə qədəm qoymasının göstəricisi oldu. Bu mərhələ isə ilk növbədə, dövlət siyasətinin mərkəzində insanın və vətəndaşın, onun hüquq və azadlıqlarının, demokratiya və hüquqi dövlət ideallarının durması ilə səciylənir.

Müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının hazırlanması və qəbul edilməsi, həmçinin ölkəmizdə konstitusionalizm ideyalarının inkişafı müasir Azərbaycanın memarı və qurucusu Heydər Əliyevin adı ilə bərabərdir. Dövlətimiz üçün olduqca çətin sınaq illərində məhz ulu öndər Heydər Əliyev ölkə vətəndaşlarını ümumi ideya ətrafında birləşdirməyə, ölkədə hökm sürən qeyri-sabitliyə son qoymasına nail oldu, dövlət və cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən genişmiqyaslı islahatların reallaşdırılmasına başlandı.

Əminliklə demək olar ki, ulu öndər Heydər Əliyevin 1969-cu il iyulun 14-də ilk dəfə siyasi hakimiyyətə gəlişi Azərbaycanda milli intibahın başlanğıcı tarixidir. Bu mənada 2019-cu il əlamətdar hadisə - ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycanın rəhbəri seçilməsinin 50 illik yubileyinə təsadüf edir. Belə ki, 1969-1982-ci illərdə Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasına, 1993-2003-cü illərdə müstəqil Azərbaycan dövlətinə rəhbərlik etmiş Ulu Öndər istər Sovetlər Birliyi, istərsə də müstəqillik dövründə Vətənə və xalqına sədəqətlə xidmət edib. Tarixi hadisələr də bunu sübut edir ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanılmasında, ölkənin düşüdüylə olduqca ağır vəziyyətdən xilasının yeganə yolu Heydər Əliyevin quruculuğu xətti idi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev müstəqil və qüdrətli Azərbaycan dövlətinin əsasını qoyaraq, dövlətin gələcək inkişaf konsepsiyasını da müəyyənləşdirib. Bu gün ictimai sabitliyin davamlı prosesə çevrilməsi, neft sənayesinin hazırlanması Ulu Öndərin dövlətçilik konsepsiyasının tərkib hissəsidir.

Şübhəsiz ki, 1993-cü ildə xalqın tərəfindən hakimiyyətə qayıdışından sonra Ulu Öndərin qarşısında duran əsas məsələlərdən biri məhz dövrün tələblərinə cavab verən yeni qanunvericilik bazasının yaradılması idi. Bunun üçün isə bu qanunvericilik bazasının əsasını olan yeni Konstitusiyamızın qəbul edilməsi bir zərurətə çevrilməlidir. Beləliklə, ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi Konstitusiya Komissiyası tərəfindən hazırlanaraq ümumxalq müzakirəsinə çıxarılan Əsas Qanunun layihəsi 1995-ci il noyabrın 12-də keçirilən referendumda qəbul edildi.

Bu əlamətdar hadisə Azərbaycanın müstəqillik illerinin ən mühüm nailiyyətlərindən biri kimi, cəmiyyət həyatında köklü dəyişikliklərə yol açdı, insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi üçün əlverişli şərait yaradaraq ölkədə müasir, dünyəvi və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu tələblərinə cavab verən dövlətçiliyin formalaşması işində mühüm addım oldu.

Ulu Öndər Konstitusiya Komissiyasının ilk iclaslarında Komissiyamızın sədri olaraq müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyasının qəbul edilməsinin zərurətini əsaslandırır, Əsas Qanunda əks olunmasını vacib hesab etdiyi məqamları xüsusi olaraq vurğulayıb: “Demokratiya prinsipləri geniş məfhumdur. Əgər bu, bir tərəfdən insanları, vətəndaşların hüquqlarının təmin edilməsi prinsiplərində, ikinci tərəfdən dövlətçiliyin qurulmasını, dövlət quruculuğu prosesinin aparılmasını, inkişaf etdirilməsini və Azərbaycanı daha həmişəki dövlətə, həm də hər bir vətəndaşın hüquqlarının qorunmasına təminat verən bilən dövlətin qurulub yaranmasını təmin edən prinsiplər olmalıdır.

Konstitusiyaya gərəkdir ehtiyatlı olunsun ki, bir tərəfdən insanları hüquqlarını qorusun, insan azadlıqlarını, demokratiyanı təmin etsin, siyasi pluralizmi təmin etsin, mənbə, söz, din, dil azadlığını təmin etsin, ikinci tərəfdən isə dövləti, cəmiyyəti idarə etmək üçün təsəvvürlərini yaranmasını təmin etsin”.

Ölkə Konstitusiyamızın ən yüksək hüquqi qüvvəyə malik olan normaları bütün hüquqi tənzimət sisteminin əsasında durmaqla, ictimai münasibətlərin inkişafında sabitlik, müəyyənlik əməli kimi çıxış edir, ölkədə təşəkkül tapmış dövlətçilik ənənələrinin, hüquq qaydasının, demokratik cəmiyyətin qurulmasına xidmət edir.

rının həyata keçirilməsində iştirakı; insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsi mexanizmlərinin mövcudluğu; siyasi sistemdə pluralizm təminatının verilməsi; sosial ədalətə nail olmaq, ümumbəşəri dəyərlərə sadiqlik, milli qanunvericiliyin beynəlxalq hüquqa uyğunlaşdırılması və sair.

Dövlət quruluşunun başlıca prinsiplərini müəyyən etməklə yanaşı, Konstitusiyamız həm də cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrinə dövlətin müdaxiləsinin meyarlarını və belə müdaxilənin yol verilən hədəflərini dəqiqləşdirir, bu sahədə dövlət siyasətinin ümumi istiqamətlərini müəyyən edir.

Əsas Qanun konstitusiyası quruluşunun vacib başlanğıcı kimi xalq hakimiyyətini bəyan edir, Azərbaycan Respublikasında dövlət hakimiyyətinin yeganə mənbəyi kimi Azərbaycan xalqını elan edir, sərbəst və müstəqil öz müqəddəratını həll etmək və öz idarəetmə formasını müəyyən etməyi Azərbaycan xalqının suveren hüququ kimi təsbit edir.

Konstitusiyada insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin, ölkə vətəndaşlarına layiqli heyət səviyyəsinin təmin edilməsinin Azərbaycan dövlətinin ali məqsədi kimi müəyyənləşdirilməsi, dövlətin üzünə hər kəsin hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiəsinə təminat vermək vəzifəsinin qoyulması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, onun birbaşa göstəricisidir ki, insan amili ölkə Konstitusiyasının əsas diqqət mərkəzində durur.

Şübhəsiz ki, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının tanınması və onların təminatı mexanizmlərinin mövcudluğu müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Cəmiyyətin inkişafı yalnız insanın ali dəyər, onun hüquq və azadlıqlarının təminatının isə dövlətin başlıca vəzifəsi kimi qəbul edildiyi halda mümkündür. Bu baxımdan Konstitusiyada insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, habelə onların reallaşdırılmasının ümumi mexanizmləri olduqca geniş şəkildə təsbit edilib. Xüsusi olaraq vurğulanmalıdır ki, Əsas Qanunda həmin hüquqlar və azadlıqlar dövlətin öz vətəndaşlarına verdiyi xüsusi imtiyaz kimi deyil, hər kəsin doğulduğu andan məlumdur ki, ali dəyərlər kimi ifadə edilir və onlar toxunulmaz, pozulmaz və ayrılmaz elan olunur. Bununla bağlı, Konstitusiyada təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını qorumaq qanunvericilik, icra və məhkəmə hakimiyyəti orqanlarının vəzifəsi olması ilə bağlı konstitusiyaya müddəası olduqca önəmlidir.

Əsas Qanunun ən böyük fəslə də bütün-ülkə əsas insan və vətəndaş hüquqları və azadlıqlarına həsr edilib. Həmin fəsildə demokratik, hüquqi dövlətə təminatın edilməsi zəruri olan hüquq və azadlıqların, onların reallaşdırılması mexanizmləri, habelə ayrı-ayrı hüquqların beynəlxalq standartlara müvafiq olaraq, qanuni məhdudlaşdırılmasının yol verilən hədləri nəzərdə tutulmuşdur.

Ölkə Konstitusiyası müstəqil dövlətimizin inkişafının əsas istiqamət və prinsiplərini özündə ehtiva edən hüquqi sənəd olaraq, xalqın rifahına xidmət edən dövlət idarəetmə mexanizminin təməlinə çevrilib.

Konstitusiyaya dövlətin ən ali hüquqi qüvvəyə malik qanun olmaqla, canlı orqan kimi daim inkişaf edir. Bu baxımdan bu ali sənədə də müəyyən vaxtlarda müvafiq əlavə və dəyişikliklər edilərkən müasir tələblərə uyğunlaşdırılması kifayət qədər səciyyəvi haldır. Belə ki, hüquq sisteminin əsasını təşkil edən Konstitusiyaya cəmiyyətin müasir dövrlə uzlaşan inkişaf xüsusiyyətlərini, obyektiv sosial tələbata çevrilən yenilikləri, o cümlədən insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının daha səmərəli müdafiəsi mexanizmlərini ehtiva etməlidir.

Bu zərurətdən irəliləyərək 2002-ci il 24 avqust, 2009-cu il 18 mart və 2016-cı il 26 sentyabr tarixlərində keçirilmiş referendumlar nəticəsində Konstitusiyaya bir sıra əhəmiyyətli əlavələr və dəyişikliklər edildi. İlk dəfə 2002-ci ildə Konstitusiyaya dəyişikliklərə yaranan ehtiyac bir çox sahələrdə qabarıq nəzərə çarpan sürətli inkişafdan irəliləyirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən referendumun nəticəsi kimi Əsas Qanuna obyektiv realıqdan irəliləyən bir sıra müətlərə əlavə və dəyişikliklər edildi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə cəmiyyət həyatının bir çox sahələrində əldə edilən nailiyyətlər, sosial-iqtisadi islahatların dərinləşməsi, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının inkişafı, beynəlxalq məkana inteqrasiyanın sürətlənməsi, bütövlükdə nəzərə çarpan dəyişikliklərin və pozitiv yeniliklərin baş verməsi Əsas Qanunda da bir sıra əlavə və dəyişikliklərin edilməsi məsələsinin gündəmə gətirib. Bu məqsədlə 2009-cu il martın 18-də keçirilən ümumxalq səsverməsinə nəticəsində edilən əlavə və dəyişikliklər mahiyyətə Konstitusiyamızın daha da təkmilləşməsinə, xüsusi ilə insan hüquq və azadlıqlarını ilə bağlı əhəmiyyətli məsələlərin bu ali sənədə daha dolğun şəkildə ehtiva edilməsinə xidmət edib.

Qeyd edilməlidir ki, cəmiyyət həyatında yeniliklərin mütləq xarakteri dövlət idarəçiliyi mexanizminin səmərəli fəaliyyətinə yol açmaqla yanaşı, ictimai münasibətləri tənzimləyən qanunların müasirləşdirilməsinə olan tələbatı da qabarıq şəkildə üzə çıxırdı. Bu baxımdan 2009-cu ildə keçirilmiş konstitusiyası islahatlarından keçən 7 il ərzində Azərbaycanda baş verən mütləq dəyişikliklərdən irəliləyərək 2016-cı ildə sonuncu referendum keçirilmişdir.

Ümumilikdə, Konstitusiyaya edilən əlavə və dəyişikliklər insan hüquq və azadlıqlarının qorunması mexanizmlərini təkmilləşdirməsinə, siyasi idarəçilik təsasatlarının fəaliyyətini effektivliyinin artırılmasına, dövlətlərarası və hökumətlərarası beynəlxalq müqavilələrin imzalanmasını prosedurların təkmilləşdirməsinə, insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına vəzifəsinin artırılmasına xidmət etmişdir. Əsas Qanuna edilən 23 dəyişikliyin əsas hissəsini sırf insan hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə əlaqədar olması, sözsüz ki, 2016-cı il referendumun mütləq mahiyyətini qabarıq şəkildə üzə çıxırdı.

liklər, həmçinin yeni global çağırışların nəticəsi olaraq 2016-cı ildə sonuncu referendum keçirilmişdir.

Ümumilikdə, Konstitusiyaya edilən əlavə və dəyişikliklər insan hüquq və azadlıqlarının qorunması mexanizmlərini təkmilləşdirməsinə, siyasi idarəçilik təsasatlarının fəaliyyətini effektivliyinin artırılmasına, dövlətlərarası və hökumətlərarası beynəlxalq müqavilələrin imzalanmasını prosedurların təkmilləşdirməsinə, insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına vəzifəsinin artırılmasına xidmət etmişdir. Əsas Qanuna edilən 23 dəyişikliyin əsas hissəsini sırf insan hüquq və azadlıqlarının qorunması ilə əlaqədar olması, sözsüz ki, 2016-cı il referendumun mütləq mahiyyətini qabarıq şəkildə üzə çıxırdı.

Əminliklə deyə bilərik ki, Konstitusiyaya edilmiş əlavə və dəyişikliklər demokratik prinsip və dəyərlərin bərqərar olmasını, insanın, onun hüquq və azadlıqlarının təminatına ən yüksək səviyyədə göstərilən diqqətin təzahürüdür. Konstitusiyaya islahatları ölkəmizdə demokratikləşmə proseslərinin genişləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının daha səmərəli şəkildə müdafiə edilməsi, cəmiyyətdə bərqərar olan sabitliyin və təhlükəsizliyin, yüksək temple gedən inkişafın möhkəmləndirilməsi məqsədlərinə xidmət edir.

Ölkə Konstitusiyası müstəqil dövlətimizin inkişafının əsas istiqamətlərini və prinsiplərini özündə ehtiva edən hüquqi sənəd kimi dövlət idarəetmə mexanizminin təməlinə çevrilərək Azərbaycan xalqının rifahına xidmət göstərir. 1995-ci ildə Konstitusiyamızın qəbulu ölkəmizdə genişmiqyaslı qanunvericilik və məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsinə yol açdı.

Qeyd edilməlidir ki, məhkəmə hakimiyyəti, onun hüquqi dövlətə rolu və yeni ilə bağlı başlanğıcı ideyaları Əsas Qanuna bünövrə kimi qoyulmuş konseptual əsaslardan irəliləyir. Konstitusiyada məhkəmə hakimiyyətinin anlayışı verilib, cəmiyyətdə yaranan hüquq münasibətlərinin həlli məsələsi məhkəmə orqanlarının səlahiyyətinə aid edilib. Məhkəmə hakimiyyətinin yeni səlahiyyətlər nəzərə alınmaqla ilk dəfə olaraq Əsas Qanunda hakimiyyətin qərəzsizliyi və müstəqilliyinin vacib təminatları əksini tapıb.

Bu gün məhkəmə sistemi vətəndaş cəmiyyətinin və bələliklə də, hüquqi dövlətin inkişafında özünəməxsus və əvəzedilməz rol oynayır. Məhkəmələrin üzünə düşən vəzifələrini qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada effektiv şəkildə həyata keçirməsi son nəticədə dövlətin adından qəbul edilən məhkəmə aktlarına cəmiyyətin etimadının gücləndirilməsi üçün xüsusi zəmin yaradır. Həyata keçirilən dövlət idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin inkişafına, kiçik və orta sahibkarlığın dəstəklənməsinə yönəlmis islahatlar inzibati və iqtisadi sahələrdə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyini daha da artırılmasını labüd edir.

Dövlətimizin başçısının siyasi iradəsi ilə məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi prosesi uğurla davam etdirilir. Bu mənada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən imzalanan “Məhkəmə-hüquq sisteminin islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” 2019-cu il 3 aprel tarixli Fərman ölkəmizdə məhkəmə-hüquq sisteminin inkişafı üçün olduqca böyük önəm daşıyır.

Bu Fərmanı ölkəmizdə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatlarının məntiqi davamı, islahatların aparılmasının yeni keyfiyyət mərhələsi kimi səciyləndirmək olar. Fərman ölkədə məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyini gücləndirməklə yanaşı, xalqın hakimiyyətin bu qoluna ictimai etimadının artma-

sına, nüfuzunun yüksəldilməsinə, vətəndaşların hüquq və qanuni mənfəətlərinin daha etibarli müdafiəsinin, ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin inkişafına xidmət edir.

Məlum olduğu kimi, Konstitusiyamızın Azərbaycan dövlət və hüquq sisteminə gətirdiyi mühüm yeniliklərdən biri ali Konstitusiyaya ədalət mühakiməsinin həyata keçirən orqanının yaradılması oldu. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsi Konstitusiyada təsbit olunmuş norma və prinsiplərin qorunması, hakimiyyətin müxtəlif orqanları arasında müəyyən edilmiş səlahiyyət balansının təmin edilməsi, habelə konstitusiyaya hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi məqsədi daşıyır və bütövlükdə cəmiyyətə, onun inkişafı prosesinə keyfiyyət baxımından müsbət təsir göstərir, hüququn inkişafı və təbii təcrübəsinin istiqamətləndirilməsinə xidmət edir.

Fəaliyyətə başladığı dövrdən bu günə qədər Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən ümumilikdə 405 qərar və 111 qərardad qəbul olunub. Bu qərarlar və onlarda formalaşdırılmış hüquqi mövqelər Konstitusiyamızın ali qanun təminatına, Əsas Qanunda təsbit edilmiş insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına xidmət edir.

Qeyd edilməlidir ki, 2019-cu il ərzində Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən sorğu, müraciət və konstitusiyaya şikayətləri əsasında bir sıra mühüm qərarlar qəbul olunub. Belə ki, Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 1-ci, 5-ci, 18-ci, 61-ci və 65-ci maddələrinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 148-ci maddəsi və “Mülki, ailə və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım və hüquq münasibətləri haqqında” Minsk Konvensiyası baxımından şərh edilməsinə dair” 2019-cu il 7 iyun tarixli Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edib ki, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxmıdığı beynəlxalq müqavilələr üzrə xarici dövlətin məhkəmə hökmlərinə əsasən yaranmış məhkumluqların nəzərə alınması yolverilməzdir.

Həmin Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Konstitusiyamızın Cinayət Məcəlləsinin müvafiq normalarının mənası baxımından belə qənaətlə gəlib ki, şəxs cinayətində iştirak etməsi nəzərdə tutulan qanunları yalnız ölkəmizin Cinayət Məcəlləsinə daxil olan qanunlar sonradan tətbiq edilə bilər və məhkumluğun yaranması üçün Azərbaycan Respublikasının məhkəmələri tərəfindən çıxarılmış və qanuni qüvvəyə minmiş ittham hökmü olmalıdır.

Hər il sürülmüş ittham daxilində cinayətin təsvirini dəyişmədən cinayətin residivi cəzani ağırlaşdırılan hal kimi nəzərə alaraq Cinayət Məcəlləsinin müddəalarını rəhbər tutmaqla tödrədilmiş əmələ uyğun cəza təyin etməsi və cəzaçəkmə müəssisəsinin növünü seçməsi itthamdan kənar çıxmı kimi qiymətləndirilə bilər.

Bununla yanaşı, Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu vurğulayıb ki, ibtidai araşdırmanı həyata keçirən orqanlar cinayət işi üzrə istintaq apararkən təqsirləndirilən şəxsin ölkə daxilində, həmçinin xarici dövlətlərdə əvvəllər cinayət törətməsi və məhkumluğun olub-olmaması faktının müəyyən edilməsi məsələsinə xüsusi diqqətlə yanaşmalıdırlar.

Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin müraciəti əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 36.9-cu maddəsinin 377.1-ci maddəsi ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 2019-cu il 29 iyul tarixli Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edib ki, ailə qanunvericiliyində ər-arvadin ümumi əmlakının bölünməsi haq-

qında onların tələbinə xüsusi iddia müddətinin tətbiqinin nəzərdə tutulması vətəndaşları nikahları pozularkən ümumi əmlakdakı paylarını bölüşdürməyə təşviq etməklə mülki dövryyənin sabitliyinin təminat edilməsinə, ər-arvadin ümumi əmlakı ilə bağlı gələcəkdə yaranan bələkçilik çətinlikləri mübahisələrinin qarşısının alınmasına yönəlib.

Həmin Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və məhkəmələr tərəfindən nikaha xitam verilmək təsəvvürlərinin nikah dövründə əldə etdikləri ümumi əmlaka dair paylarının bölünməsi məsələsinin Ailə Məcəlləsinin 36.9-cu maddəsinə göstərilən müddət çərçivəsində həll olunmasının məqsədəmüvafiqliyinin izah edilməsinə tövsiyə edib.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu hesab edib ki, məhkəmələr ər-arvadin ümumi əmlakdakı paylarının bölünməsinə tələbinə dair iddialara baxarkən müvafiq tərəfin ümumi əmlakla bağlı hüquqlarının pozulduğunu bildiyi və ya bilməli olduğu günü müəyyən etmək üçün işin konkret hallarını ətraflı araşdıraraq müvafiq nəticəyə gəlməlidir.

Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumumuz bu Qərarı ilə mülki və ailə qanunvericiliyinin müvafiq normalarına vermiş şərh nəticəsində həmin normaların təcrübə tətbiqində müəyyən dəyişikliklərə səbəb ola biləcəyini nəzərə alaraq, mülki dövryyənin sabitliyinin, məhkəmə qərarlarının sabitliyinin və nüfuzunun qorunması məqsədilə Plenum hesab edib ki, Qərarında əks olunmuş hüquqi mövqelər onun qüvvəyə minməsindən sonra yaranan, habelə Qərarın qüvvəyə mindiyi tarixdə (gündə) məhkəmələrin icraatında olan mübahisələrə şamil olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun sorğusu əsasında qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 90.9-cu və 91.7-ci maddələrinin şərh edilməsinə dair” 2019-cu il 14 oktyabr tarixli Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edib ki, hər bir şəxs hüquqlarının müdafiəsində öz mülahizəsinə görə, istənilən üsul və vasitələrdən istifadə edə bilər, lakin bu zaman o, qanunla qadağan olunmuş hərəkətlərə yol verməməlidir. Belə qadağanın qanunvericilikdə birbaşa nəzərdə tutulması vacib deyil. Bu, müvafiq hüququn həyata keçirilməsinin qanunla müəyyən olunmuş qaydası ilə də şərtləndirilə bilər.

Bu Qərarında, həmçinin qeyd olunub ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs müdafiə hüququnu həyata keçirərkən özünə bəraət qazandırmaq və ya məsuliyyəti yüngülləşdirmək məqsədilə ona qarşı irəliləyilmiş ittihamla əlaqədar sübutlar təqdim etməklə istintaqın və məhkəmə araşdırmasının gedişinə təsir etməklə hüququna maldır. Lakin bu zaman şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayət törədilməsinə aididyyəti olmayan hər hansı bir şəxsin adını bilərəkdən cəzədiyi təqdirə bilə-bilə yalan xəbərçiliyə görə məsuliyyət daşımalıdır.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edib ki, qanunverici, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 90.9-cu və 91.7-ci maddələrində şübhədən və ya irəliləyilmiş ittihamdan müdafiə olmaq üçün cinayətin törədilməsinə aididyyəti olmayan şəxs haqqında bilərəkdən yalan məlumatların verilməsi ifadə olunan əməlləri istisna etmişdir və bu hal yalan xəbərçilik bəzədilməsi cinayət təqbi həyata keçirilən şəxsin özünümüdafiə vasitəsi kimi qəbul oluna bilməz.

Həmin Qərarında Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlib ki, Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin adcaqılan maddələrinin “Cinayətin törədilməsinə aididyyəti olmayan şəxsin adını bilərəkdən cəzədiyi hallar istisna edilməklə” müddəası şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs tərəfindən cinayətin törədilməsinə aididyyəti olmayan şəxsin cinayətə iştirakı barədə bilə-bilə yalan məlumatların verilməsi nəzərdə tutur. Belə hərəkət özünümüdafiənin qanuni üsulu kimi qəbul edilə bilməz və bu əməl Cinayət Məcəlləsinin 296-cı maddəsi ilə bilə-bilə yalan xəbərçilik etmə cinayətinə görə məsuliyyət yaradır.

Qeyd edilməlidir ki, Konstitusiyaya Məhkəməsi gənclər arasında hüquq düşüncəsinin və eyni zamanda, hüquq mədəniyyətinin inkişafına və təbliğinə xüsusi diqqət yetirir. Gənclərin hüquqi inkişafı və Konstitusiyamızın əsasları və mahiyyətinin daha dərinlən öyrənilməsi məqsədilə ənənəvi olaraq, hər il ölkəmizin müxtəlif bölgələrində Konstitusiyaya Günü münasibətlə ali və orta təhsil müəssisələrində hüquq olimpiadaları keçirilir. Dövlətin ən yüksək normativ hüquqi aktı olan Konstitusiyaya haqqında ətraflı bilikləri olan gənclər şübhəsiz ki, hüquqi cəmiyyətin inkişafına gələcəkdə öz töhfəsini verə biləcəklər.

Ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət gənclər siyasətini uyğun olaraq, Konstitusiyaya Məhkəməsinin fəaliyyətində gənclərin iştirakı müasir dövrün tələblərinə uyğun aparılır. Belə ki, ali təhsil müəssisələrinin tələbələrini mütləq olaraq Kontraktlaşdırma təcrübəyə keçərək, konstitusiyaya nəzarət orqanının işi fəaliyyəti ilə ayarı surətdə tanış olmaq üçün geniş imkanlar əldə edilir.

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 15 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə” Dövlət Proqramı”nda və dövlətimizin başçısının 2019-cu il fevralın 1-də Azərbaycan Gəncləri Gününe həsr olunmuş Respublika toplantısındakı çıxışında dövlət orqanları qarşısında qoyulan vəzifələrdən irəli gələrək Konstitusiyaya Məhkəməsinə Kəndüzlü Proqramı həyata keçirilir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinə həyata keçirilən Kəndüzlü Proqramı gənclərin marağı kifayət qədər böyükdür. Belə ki, kəndüzlülər Konstitusiyaya Məhkəməsi Aparatının müxtəlif şöbə və sektorlarında təcrübə keçir, Məhkəmənin Plenum iclaslarının təşkil edilməsi, habelə vətəndaşların qəbulu prosesində bilavasitə iştirak edir, səlahiyyəti subyektlərinin sorğuların, məhkəmələrin müraciətləri, həmçinin vətəndaşların şikayətlərinin öyrənilməsi vasitəsilə Konstitusiyada təsbit edilmiş hü-

quq və azadlıqların müdafiə mexanizmi ilə yaxından tanış olurlar.

2020-ci ildə qəbul edilməsinin 25 illiyi tamam olan Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası dövlətin ilk başlanğıcını özündə ehtiva edən əsas qanun kimi özünü tam olaraq doğruldu. Qanunvericilik sisteminin əsasını təşkil edən, ən yüksək və birbaşa hüquqi qüvvəyə malik olan Konstitusiyaya hər zaman dövlətçilik ənənələrinin, hüquq qaydasının qorunmasına xidmət edir.

Ölkəmizdə həyata keçirilən çoxşaxəli islahatların əsasında güclü iqtisadiyyat dayanır. Məlum olduğu kimi, bu il dövlətimiz üçün əlamətdar hadisə - “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanmasının 25 illiyi tamam olub. “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması Azərbaycanın dirçəliyinə, iqtisadi inkişafına böyük yol açdı. Ulu öndər Heydər Əliyevin nəticəsində dövlətimiz regionun inkişafında keyfiyyətə yeni iqtisadi model formalaşdırıldı, Avropa və Asiya arasında siyasi və ticarət əlaqələrinin genişləndirilməsində, bir sıra nəhəng layihələrin həyata keçirilməsində, dünyanın neft mərkəzlərindən birinə çevrildi.

Azərbaycan dünyanın sabit və dayanıqlı inkişaf edən ölkələri sırasında olmaqla, sözün əsl mənasında, müstəqil və sərbəst yürüdəndir. Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu müstəqil və demokratik dövlət quruculuğu kursu sürətlə yenilən Azərbaycan tələblərinə cavab verir. Dövlətin inkişaf konsepsiyası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən daha da təkmilləşdirilib, dövrün tələblərinə uyğun sistemli islahatların aparılması, ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi sahələrdə mütləq dəyişikliklərin edilməsi nəticəsində ölkəmizdə yüksək inkişaf dinamikasına nail olunub.

Inkişaf özü davamlı proses olduğundan, bu davamlılığın təminat edilməsi üçün islahatların həyata keçirilməsi vacibdir. Dövlətimizin başçısı tərəfindən həyata keçirilən kadr və struktur islahatları idarəetmə sistemində aparılan yeniliyin növbəti mərhələsidir. Aparılan struktur islahatları dövlət idarəçiliyinin modernləşməsinə və optimallaşdırılmasına, şəfəfliliyin, müxtəlif sahələrdə çevikliyin artırılmasına xidmət edir, son nəticədə isə Əsas Qanunda əksini tapmış prinsiplərin təminat edilməsinə yönəlib.

Bu gün Azərbaycan dünya siyasətində xüsusi və mühüm yer tutur. Artıq bir neçə ildir ki, Azərbaycan regional və global əhəmiyyətli məsələlərin müzakirə edildiyi məkana çevrilib. Ölkəmiz beynəlx